

opetus on järjestetty Suomen kouluissa. Mikander selvitti suomalaista koulutusjärjestelmää yleisesti. Järjestelmällemme on tunnusomaista yhtäläiset oikeudet peruskoulutukseen, opettajien korkea pätevyys, oppilashuolto, erityisopetus, sekä arviointijärjestelmät. Vähemmistöjen koulutuksesta Mikander selvitti sekä kotimaisten (suomi, ruotsi, saame, romanin kieli) että vieraiden kielten opetuksen järjestelyä. Erityisesti hän mainitsi saamen kielen ja romanilasten koulutuksen tukemisen tärkeyden. Käytännön monikulttuurisuustoimista mainittakoon esimerkiksi monikulttuuristen iltapäiväkerhojen toiminta, jonka halutaan tulevan pysyvästi osaksi koulutusjärjestelmää. Nykyisessä hallitusohjelmassa korostuvat maahanmuuttajien koulutukseen osallistumisen parantaminen eri koulutustasoilla.

Erikoistutkija Sirkka Komulainen esitti tuloksia vuonna 2012 Siirtolaisuusinstituutissa valmistuneesta tutkimuksesta *Porvarillisen idyllin vai pikku-Moskovan lapset? Monikulttuurisuuden vaikutus*

suomalaisperheiden alakouluvalintoihin Turussa. Brittiyleisön kannalta mielenkiintoista tuloksissa oli se, että ns. white flight -ilmiötä (valkoisen keskiluokan pakoa maahanmuuttajavaltaisilta asuinalueilta, joka on Britanniassa arkipäivää), ei Turussa vaikuttanut olevan. Suomessa koulujen välillä ei ole eroja samalla tavalla kuin Britanniassa tai esimerkiksi Ruotsissa.

EMF:n puheenjohtaja Tara Mukherjee huomautti lopuksi, että Suomi on yksi maailman sosiaalisesti tasa-arvoisimmista maista, kun taas Britannia vastaavasti yksi eriarvoisimmista. Huolimatta brittiretoriikasta, jonka mukaan monikulttuurisuus on kutakuinkin 'kuollut', se ei sitä suinkaan ole. Mukherjee korosti, että koulutuksella on tärkeä tehtävä monikulttuurisuuskasvattajana ja tasa-arvoisuuden moottorina.

Sirkka Komulainen
Erikoistutkija, Siirtolaisuusinstituutti

Eduskunnan Pikkuparlamentissa 4.6.2012

Maahanmuutto 2020 –seminaari

Helsingissä Eduskunnan Pikkuparlamentissa pidettiin kesäkuun alussa Sisäasiainministeriön järjestämä Maahanmuutto 2020 –seminaari. Se oli yksi osa Maahanmuuton tulevaisuus 2020 –strategian valmistelutyötä, jossa pyritään ennakoimaan Suomeen tulevan maahanmuuton määrä ja laatu sekä vaikutukset suomalaiseen yhteiskuntaan. Työtä koordinoi Sisäasiainministeriön Maahanmuutto-osasto. Strategiahanke on yksi nykyisen hallituksen kärkihankkeista, jossa se on liitetty osaksi Suomen talouskasvun, työllisyyden ja kilpailukykyyn vahvistamista.

Eduskunnan Pikkuparlamentti oli täynnä asia- ta kiinnostuneita, eivätkä kaikki halukkaat tainneet mukaan mahtuakaan. Seminaaripäivä oli jaettu kolmeen osateemaan: I) liikkuvuus, II) asenneilmapiiri ja III) sukupolvet. Valittuja teemoja lähestyttiin 2-3 kutsutun puhujan alustuksella, jonka jälkeen käytiin kustakin teemasta lyhyt paneelikeskustelu, jossa

oli kutsuttujen alustuspuhujien lisäksi yksi tai useampi panelisti. Tilaisuus oli vahvasti vuorovaikutteinen, eli sen lisäksi, että osallistujat olivat fyysisesti läsnä samassa tilassa, he saattoivat osallistua keskusteluun myös sosiaalisen median (twitter, facebook) välityksellä.

Liikkuvuus

Teemasta alusti dosentti Pasi Saukkonen Helsingin yliopistosta, joka loi samalla yleiskuvan Suomen muuttoliikkeen nykyisistä ja tulevaisuuden kehityssuunnista. Suomen maahanmuutto on ollut eurooppalaisittain verrattuna hyvin vähäistä ja myöhäissyntyistä, jopa verrattuna muihin myöhäisen maahanmuuton maihin. Odotettavissa on jatkuvaa muuttoliikettä ja maailmanlaajuista muuttopainetta kehittyneisiin maihin sekä lisääntyvää lähialue-

liikkuvuutta, jotka ovat taloudellisista ja poliittisista suhdanteista riippuvaista.

Suomen ei ole ollut, eikä ilmeisesti tule olemaan, helppoa saada haluamiaan maahanmuuttajia, kuten työperäisiä muuttajia ja opiskelijoita. Suomeen pyrkiikin ihmisiä, jotka eivät kuulu aktiivisen maahanmuuttopolitiikan ensisijaisiin kohderyhmiin. Tosin iso osa muuttoliikkeestä on jotain edellä mainittujen väliin jäävää, kuten perhemuuttoa. Hän muistutti myös, että Suomen ja EU:n maahanmuuttoasioiden kehitys on sidoksissa toisiinsa. Saukkosen aiempi muutaman vuoden takainen tyylyhä arvio Suomen maahanmuuttopolitiikasta ”silmät kiinni ja toivotaan parasta” olikin muuntunut kannustavampaan ”silmät auki ja seurataan tarkasti” muotoon. Saukkonen kehotti siirtymään asioihin reagoivasta politiikasta ennakoivampaan politiikkaan, ja tuomaan asiapohjaisen poliittisen keskustelun syrjästä keskiöön asettamalla tavoitteet realistisiksi sekä niiden seuranta ja arviointi kuntoon. Hän viittasi esityksessään Siirtolaisuusinstituutin johtajan Ismo Söderlingin aiemmin Monitori-lehdessä esittämään huomioon, että Suomen todelliset haasteet alkavat vasta vuoden 2020 jälkeen.

Ruotsin oikeusministeriön asiantuntija Anna Tjander esitteli hallinnonalansa kiertomuuttoa (circular migration) liittyvää laajaa selvityshanketta. Kiertomuutto, eli tilapäinen muutto, jossa henkilö muuttaa kohdemaasta pois ja takaisin, on lisääntynyt työn ja opiskelun perässä liikkumisen vuoksi. Se on nähty yhtenä varteenotettavana vaihtoehtona pysyväisluonteiselle maahanmuutolle.

Muuttoliikkeen, ihmisoikeuksien ja kehityksen välisistä yhteyksistä ja keskinäisistä riippuvuusuhhteista sekä eri politiikanalojen välisistä epäjohtomukaisuuksista jatkoi esityksessään Merja Lahtinen Suomen ulkoasiainministeriöstä.

Asenneilmapiiri

Asenneilmapiiri, eli suomalaisen ns. valtaväestön asenteet maahanmuuttajia kohtaan, on yksi maahanmuuttokysymyksen keskeisimpiä haasteita ja esteitä, jos Suomeen tosissaan halutaan osaavaa työvoimaa ikääntyvän suomalaisväestön korvajaksi. Näitä asenneilmapiirin muutoksia kartoitetaan myös Siirtolaisuusinstituutin Etnobarometri 2012 –kyselyssä (ks. Siirtolaisuus 2/2012).

Rasismi sukupolvikysymyksenä oli Sini Perhon ja Anne-Mari Souton näkökulmana Suomen asenneilmastoa tarkasteltaessa. He kohdistivat huomionsa erityisesti nuoriin ja siihen, ovatko nykyiset nuoret uutta avarakatseisuuden sukupolvea. Nuoret suhtautuvat asioihin mutkattomammin ja puhuvat suoremmin, mutta rasistiset asenteet ja suhtautuminen erilaisiin vaikuttavat edelleen sekä muokkaavat nuorten ryhmärajoja. Rasismien läsnäoloa usein myös vähätellään esim. koulujen arjessa.

Tutkija Anna Rastas kertoi oman adoptiovanhemmuuden kautta tulneiden kokemusten ja törmäysten kautta suomalaisten rasismista ja asenteista. Hänen mukaansa viime vuosien maahanmuuttokritiikki on kohdistunut pääasiassa maahanmuuton kustannuksiin ja suomalaisuuden muuttamiseen. Maahanmuuttajat olisi hyväksyttävä suomalaisiksi vähemmistöiksi, sillä Suomi hyötyy heistä enemmän tai myöhemmin.

Sukupolvet

Maahanmuuttajien toisen sukupolven tilanteesta yleensä puhui Väestöliiton erikoistutkija Minna Säävälä tukeutuen viimeaikaisiin selvityksiin ja tutkimuksiin teemasta. Nuorilla maahanmuuttajilla syrjäytymisen (työttömyyden ja kouluttamattomuuden) riskit ovat erittäin suuret. Koulutusjärjestelmä pystyy hyvin monien osalta tasoittamaan taustaan liittyviä eroja, sillä nuorilla on hyvä motivaatio opiskella. Lasten vanhempien kotoutumista olisikin tärkeä parantaa. Mutta rekrytointi ja työllistyminen saattavat olla pullonkaulana opintojen jälkeen, kun nimi ja etninen alkuperä vaikuttavat edelleen negatiivisesti työn saantiin.

Monet puhujat lähestyivät teemaansa omien kokemustensa kautta, mikä antoi todellisia konkreettisia huumorin ja surkukupaisuuden sävyttämiä väläyksiä ja näkökulmia maahanmuuttajatyön, maahanmuuttajien sekä tietysti ns. kantaväestön arkeen.

Ruohonjuuritason toimijat, kuten opettaja Riitta-Liisa Koponen, jotka tekevät konkreettista arkista maahanmuuttajien kotouttamistyötä, toivoivat vähemmän, selkeämpiä ja yksiselitteisiä käsitteitä. Seminaarissa ei kuultu lainkaan ns. maahanmuuttokriittisiä puheenvuoroja, mutta Maahanmuutto 2020 –hankkeeseen kuuluneessa Ota kantaa.fi –foorumissa (16.5.–8.6.2012) sivustoilla kaikenlaiset

kommentit tulivat kirjatuksi mukaan strategiatyön valmisteluun.

Lisätietoa Maahanmuuton tulevaisuus 2020 – strategian taustoista, hankkeista ja etenemisestä löytyy sisäasiainministeriön www-sivuilta: http://www.intermin.fi/fi/kehittamishankkeet/maahanmuutto_2020

Strategiatyö etenee edelleen eri muodoissaan niin, että se on tarkoitus lähettää lausuntokierrok-

selle loppuvuodesta ja hyväksyä vuoden 2013 tammi-kuun lopussa.

Kimmo Salminen
Tutkija, Siirtolaisuusinstituutti

The Future of Multiculturalism: Structures, Integration Policies and Practices
26-27.6.2012, University of Surrey, Guildford, Surrey, UK

Monikulttuurisuutta vai kulttuurienvälisyyttä? Eräitä tieteellisiä brittinäkökulmia

Osallistuin kesäkuun lopulla 2012 Englannissa, University of Surreyn politiikan laitoksella järjestettyyn vuosittaiseen yhteiskuntatieteelliseen ja kansainväliseen konferenssiin (*The Future of Multiculturalism: Structures, Integration Policies and Practices, 26-27.6.2012, University of Surrey, Guildford, Surrey, UK*). Konferenssin aiheena olivat monikulttuurisuus yhteiskunnallisten rakenteiden, kotouttamispolitiikkojen ja -käytäntöjen suhteen. Samoin kulttuurienvälisyyteen liittyviä teoreettia kysymyksiä tarkasteltiin.

Yhtenä keskeisenä teemana oli kysymys siitä, onko monikulttuurisuus-diskurssi väistymässä kulttuurienvälisyys-diskurssin tieltä. Monimuotoisuudesta ja integraatiosta tuotiin esiin lukuisia eri näkökulmia ja kokemuksia. Tässä artikkelissani puna-roin lyhyesti muutamia brittiteorioiden tämän hetken ”kuumia perunoita”. Ehkä joukossa oli vähän ’haalenneitakin’ perunoita.

Kuumat perunat

Suomalaisessa ja kansainvälisissä keskusteluissa maahanmuutosta puhutaan usein monokulttuurisia kansallisvaltioita ratkaisevasti muuttava-

na ilmiönä. Maat eivät ole tällöin enää pelkästään monimuotoisia, vaan jotkut ovat suorastaan super-monimuotoisia (superdiversity). Super-monimuotoisuudella tarkoitetaan sitä, että johonkin maahan on muuttanut paljon uusia, hyvin erilaisia etnisiä ryhmiä, mikä asettaa ennennäkemättömiä haasteita yhteiskuntapolitiikalle ja tutkimukselle (Vertovec 2007). Vaikka esimerkiksi Britanniassa maahanmuuton historia on pitkä, etniset vähemmistöt ovat aiemmin pitkälti tulleet entisen Brittiläisen Kansainyhteisön maista.

Mutta kuinka super-monimuotoinen Britannia oikeastaan on? Mikä on tilanne muissa Euroopan maissa? Tutkija Phillip Connorin (Pew Research Centre, USA) esityksessä kyseenalaistettiin näkemys, että tilanne Iso-Britanniassa tai Ranskassa olisi radikaalisti muuttunut. Näissä maissa monimuotoisuus etnisten ryhmien suhteen on Connorin mukaan edelleen melko vakiintunutta, kun taas uudemmissa maahanmuuttomaissa Pohjois- ja Etelä-Euroopassa uskonto- ja lähtömaa-monimuotoisuus on kirjavampaa.

Suomea tuskin voinee lukea super-monimuotoisten Pohjois-Euroopan maiden joukkoon? Suomen kannalta relevantimpi keskustelu voisikin olla enemmistö-vähemmistö-asetelmat. Professori Louis Dupontin (University Paris-Sorbonne, Rans-